

ŠIAULIŲ PEDAGOGINIO INSTITUTO SAVAITRAŠTIS

PEDAGOGAS

1996 SAUSIO 18 D.

Nr. 1 - 2 (907-908)

Kviečiame į
tarptautines
konferencijas
mūsų institute!

Sausio 18-20 d.
rengiama tarptautinė
konferencija

**“Ekologija kaip
socialinis procesas”**

Sausio 24-25 d. įvyks
tarptautinė mokslinė
metodinė konferencija

**“Vaikų, turinčių
specialiųjų mokymosi
poreikių, ir neįgalių
suaugusių asmenų
socializacija”.**

Klausiame - atsakome

Į praktiką - per atostogas!

Grupė 3 kurso studentų kreipėsi į “Pedagogo” redakciją, teiraudamiesi dėl ištisinės pedagoginės praktikos. Kodėl taip netikėtai buvo nustatyta būtent tokia ištisinės praktikos pradžios data? Kas tai lėmė?

Atsakyti į šiuos studentams rūpimus klausimus paprašėme pedagoginės praktikos vedėją G. Bacionytę.

“Kadangi pavasario atostogos mokyklose yra ne tuo pačiu metu, todėl nustatytas nevienodas ištisinės pedagoginės praktikos laikas. Tos studentų grupės (6.9), kurių mokyklose pavasario atostogos prasidės kovo 4 d., į praktiką išeis sausio 22 d., o kiti - sausio 29 d., nes jų mokyklos atostogaus nuo kovo 9 d. Gal studentams ir sunku tai suprasti, bet kadangi mokyklos pačios koreguoja atostogų laiką, mums belieka tik prisiderinti prie jų. Pradėjus vėliau praktiką, šios atostogos įsiterptų į ją, ir tai neatneštų naudos nei mums, nei studentams”.

Pačią pirmąją praktikos dieną studentai stebės pamokas. Po pietų instruktažas. O kaip elgtis tiems, kuriems teks dirbti popietinėje pamainoje? Neiti visai į mokyklą

tačiau ar atsakyti instruktažo?

Dirbančiuju popietinėje pamainoje studentų - vienetai. Bet tokių yra. Todėl jiems patarčiau stebėti 1 ir 2 pamokas ir ateiti į instruktažą.

O ką apie ištisinės praktikos organizavimą mano Pedagogikos fakulteto dekanas doc. S. Tumėnas? Jo atsakymas:

“Kasmetiniai pakeitimai dėl praktikos datų pakeitimų, sukėlę kai kurių studentų nepasitenkinimą, įvyko ne dėl Instituto kaltės, o dėl mokyklų realios situacijos. Dėl minėtų priežasčių atostogų viena savaitė perkeliama ne prieš praktiką, o po jos. Beje, būkite realistai. Daugelis paskutinį sesijos egzaminą išlaikėte jau iki sausio 20 d... Anksčiau išėję į praktiką studentai anksčiau ir grįš. Logika paprasta.

Mūsų kaltė, kad šie pasikeitimai fakultetą pasiekė vėlokai, tad vienas kitas studentas jau buvo nusipirkęs bilietus į Alpes. Bet tokių vienetai. Jiems problemas išspręsti padėsime”.

“Pedagogo” inf.

NENORINTIEMS GERTI RAMINAMŲJŲ PATARTINA LANKYTI PASKAITAS

Sesija

Rasa RIBIKAUSKAITĖ

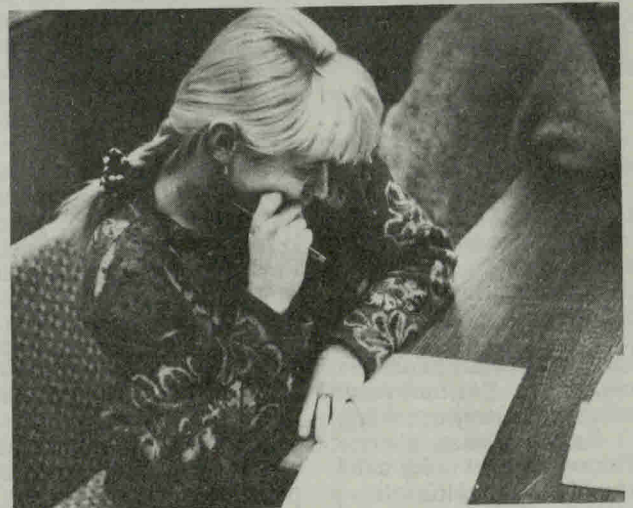
Kartu su Naujaisiais metais, naujais lūkesčiais ir viltimis atėjo visų darbų, nudirbtu per semestrą, įvertinimo metas. Kaip pasirengta sesijai, netrukus pamatysime. Rodos, taip neseniai vartytos studijų knygelės, po ilgų jų “poilsio” mėnesių vėl “vaitoja” dėstytojų ir studentų rankose. Sesija... Vieniems, anot pačių studentų, “tik juokas”, nes už uolų darbą per semestrą dėstytojai įvertino iš karto. Kitiems - nerimo dienos ir naktys prie užrašų (kartais net ir svetimų).

Užkalbinau keletą pirmakursių, kuriems ši sesija savotiškas krikštas į tikrus

studentus.

Rasa (PMP I k.): “Jeigu atvirai, tai buvo labai didelis krūvis per semestrą. Ypač daug laiko atimdavo kultūros istorija ir tautosaka (dabar laikome šių dalykų egzaminus). Įskaitas išsilaikiau lengvai, nes daugelis dėstytojų atsižvelgė į lankomumą. Tas yra labai gerai. Per kultūros istorijos seminarus dažnai atsakinėjau, tiesa, atsišvietusi draugių konspektus. Ir eidavau skaityti. Tie, kurie konspektuodavosi, jau nebeturėdavo “sveikatos” mokyti. Taigi taip draugiškai ir gyvename. Blogai, kad tautosakos dėstytoja neleidžia atsišviesti; turi būti viskas

Nukelta į 2 p.

NENORINTIEMS GERTI RAMINAMŪJŲ PATARTINA LANKYTI PASKAITAS

Atkelta įs 1 p. savo raštu parašyta. Tikrina sąsiuvinius. Patiko, kad šio dalyko dėstytoja per seminarus davė temas ir leido jas iki egzamino išsilaikyti. Tai gerai. Betyrair minusas. Mano manymu, blogai, kad ištaisytuose darbuose dėstytoja neparasidavo, ko darbu trūksta.

Šiaip per visą semestrą, kaip jau minėjau, egzistavo tik kultūros istorija ir tautosaka, nes daugiausia joms reikėjo rengtis. Vieną savaitę po paskaitų eidavom konspektuoti kultūros istorijos, kita - tautosakos. O sintaksė, leksikologija ir kiti dalykai likdavo lyg nuošaly. Taigi juos rimčiau "krimtome" tik prieš įskaitas.

Laikyti įskaitas egzaminus man Institute labiau patinka, nes egzaminuoja vienas dėstytojas. Prie jo jau vis vien per semestrą pripranti, nebe taip baisu. Tiesa, per instrumentinės muzikos kolokviumą sėdėjo net 5 dėstytojai, tai baisu buvo, ir proti nelabai sekėsi. Panašus jauduliu kas buvo ir mokykloje laikant egzaminus. Prie keturių mokytojų... Bet mokykloje laikyti egzaminai jau praeityje. O čia dar viskas ateityje. Tikiuosi ir toliau uoliai dirbti, truputį "pachaltūrinti" ir sėkmingai laikyti egzaminus".

Irma (PMP I k.): "Einant į egzaminą baisu, kad negautum skolos. O šiaip, aišku, norisi ir geresnio pažymio. Mokykloje per egzaminus mokytojai pro pirštus leido, todėl buvo lengviau laikyti. O čia dėstytojai griežčiau į tai žvelgia. Todėl reikia labiau "susiimti". Mokykloje viskas buvo paduodama "ant lėkštutės", o čia reikia daugiau pačiam darbo įdėti, dažniau įskaityklą užsukti. Dėstytojai tik padeda tas žinias susisteminti, jas apdoroti. Jeigu taip būtume dirbę mokykloje, tai turbūt būtume baigę ją kilograminiu aukso medaliu. Dabar mokykla mus išmokė tinginiauti. Todėl truputį sunkiau prisiversti imtis darbo. Bet sesija privers "nusivilkti tinginystės kailinius". Ir iki devinto prakaito padirbėti.

Smagu, kad per semestrą su mumis dirbo tikrai gerų nuoširdžių dėstytojų, pvz., K.Vilkonis, I.Povilanskienė ir kt. Pastaroji dėstytoja buvo griežta, bet teisinga, suprasdavo studentus. Reikalavo savarankiško mąstymo ir pan. Tikiuosi ir kituose semestruose sutikti daugiau tokių dėstytojų".

Agnė (Dailės f. I k.): "Kuo mažiau jaudiniesi, blaivesniu protu į viską gali žvelgti arba, kitaip tariant, kuo mažiau imi į

plaučius, tuo geriau sekasi. Dabar per sesiją dirbame išsijuose. Mat per semestrą padarydavome tik darbų minimumą. Ir šie darbai kaupėsi, kaupėsi, darbar visa krūvelė susidarė. Todėl tenka ir pavakaroti (pvz., šianaktatsiguliu 9 val. ryto. (Oho!) Aišku, jeigu stropiai dirbtume per metus, nereikėtų su žvaigždėmis draugauti. Bet jau toks studento būdas. Atidėlioti iki paskutinės minutės. O šiaip man nakti yra geriausia tapyti. Naktimis užplūsta kūrybinis įkvėpimas"

Inga (PMP ir darbai, I k.): "Si sesija man sunki. Daug disciplinų, daug siuvimo darbų reikia atlikti. Bet vidurinėje man buvo sunkiau mokytis. Gal kad mokytojai labai "griebė", spaudė mokytis. Gal ir gerai. Dabar laikant sintaksę ir leksikologiją tereikėjo tik truputį pavartyti vadovėlių, pakako žinių iš vidurinės. Šiaip dėstytojai geri, mokykloje kur kas daugiau buvo blogų.

Prieš įskaitas, egzaminus pasiklausinėju aukštesnių kursų, daugiau patirties turinčių studentų apie dėstytojus. Lengvas pas juos laikyti, ar ne ir pan."

Pakalbinau ir Institute "senę" II kurso PMP spec.

studentę Rūtą: "Pirmame kurse beveik visa grupė egzaminui ruošdavomės paskutinę naktį. Ir ką? Ogi nieko. Visai gerai pavykdavo išsisukti. Netgi tokiam egzaminui, kaip vaiko sveikatai (prof.E.Grinienė) pasiruošiau per naktį. Gavau devynis. II kurse padariau pažangą, psichologijos egzaminui ruošiuosi ketvirtą dieną. Turbūt neišlaikysiu (juokiasi). I egzaminus eidavau visai nebijodama. Visų klausimų nemokėdavau, bet nebijojau. Grupės draugai, eidami laikyti egzaminą išgerdavo raminaujų. Šiomet eidama į instrumentinės muzikos įskaitą ir aš pabandžiau, tai taip "nusiraminau", kad nė vieno kūrinio nebesugebėjau pagroti. Dėstytojai, jaučiu, pamanė, kad nepilnaprotė. Bet vistiek įvertino. Tai gerai. Pati apie dėstytojus informacijos nerinkau ir nerinksiu. Kiti jeigu paklaustų? O kodėl ne! Aišku, kad paaiškinčiau apie dėstytoją. Juk nesunku patiriami dalytis. Nors mano "stažas" šiame Institute ir nedidelis, bet kuo galėčiau, tuo padėčiau".

Taigi kiekvienas gyvename savais rūpesčiais, savomis problemomis. Norėdami jas išspręsti arba išblaškyti savo nuogastavimus kreipiamės į vyresnius, kaip tai darė pašnekovės. Arba, kuo galime, padedame, kaip tai daro Rūta. Toks gyvenimas. Be to, ir varna varniui akies nekerta...

Užsukau į 5 aukštą, kur prie 502 auditorijos glaudžiasi krūvelė pirmakursių - Spec.pedagogikos fakulteto studentų. Šiandien jie laiko pirmąjį egzaminą - akcentologijos. Užkalbinau keletą laimingųjų, išpūdžiais apie egzaminą besidalijančių su draugais.

Jurgita: "Viskas labai gerai. Egzaminą laikiau norėdama gauti aukštesnį balą. Pavyko. Sako, pirmas blynas visada pridedęs. Bet kadangi šis "blynas" man nepridegė, gal ir kiti nepridegės. O apie sesiją norėčiau pasakyti tik tiek, jog blogai, kad dailės dėstytoja neatiduoda dailės darbų. Sako, jeigu paimsite, tai sumažinsiu pažymį arba visai įskaitos nepasirašysiu. Tai tik tokia problema. Daugiau viskas gerai..."

Nukelta į 5 p.

SENATE

Sausio 10 d. įvyko Instituto Senato posėdis. Jame buvo svarstomi šie klausimai:

1. Mokslinės ir meninės veiklos kokybės analizė.
2. Mokslinės (kūrybinės) veiklos vertinimo kriterijai.
3. Fakultetams skiriamų lėšų paskirstymo kriterijai.
4. Tarnybinių atlyginimų priedai.

Pirmuoju klausimu pranešimą padarė mokslo prorektorius doc. D. Jurgaitis. Iš pradžių jis pažymėjo, kad pranešime apžvelgiami praėjusių metų mokslinės ir meninės veiklos rezultatai (daugiausia bus vertinama kiekybės rodikliai). Senatoriams buvo išdalytos lentelės, kuriose palyginami 1994 ir 1995 metų mokslinės veiklos rodikliai ir pateiktos 1995 m. katedrų publikacijos. Prorektorius senatoriams paaiškino, kad "publikacijų skaičius neatspindi realios padėties, tuo labiau negalima vertinti mokslinės ar meninės veiklos kokybės". Pranešėjas akcentavo, kad stambiausi moksliniai veikalai - tai monografijos ir vadovėliai. Pernai išleista Br. Prėskienio monografija "Jovaras", T. Stulpino habilit. darbas "Mokyklinis ugdymas kaip visybiškas procesas" ir K. Župerkos habilit. darbas "Kalbos priemonių konkurencija kaip lietuvių kalbos stilistikos objektas". Taip pat pasirodė per 20 mūsų mokslininkų naujų vadovėlių, mokymo priemonių ir pakartotinių vadovėlių leidimų. 1995 m. parašyta 193 straipsniai, 6 iš jų vadinamuosiuose prestižiniuose leidiniuose. Instituto menininkai sukūrė beveik 300 naujų darbų, muzikai parašė 10 naujų kūrinių. Menininkai surengė per 15 personalinių parodų, be to, muzikantai surengė 25 autorinius koncertus (rečitalius) ir 300 kitų koncertų. Dailininkai dalyvavo apie 30 parodų.

Svarbiausi kiekybės požiriu rodikliai - dalyvavimas mokslinėse konferencijose. Mūsų mokslininkai paskelbė 222 tezes Lietuvoje ir 47 tezes tarptautinėse konferencijose. 1995 m. Institute įvyko 10 konferencijų.

Pernai leidybos mastai padvigubėjo. Veikė du leidybos centrai: leidybos skyrius ir Pedagogikos fakulteto techninis centras. Leidybos skyrius išleido 26 leidinius (146,3 leid. apsk. lankų), o Pedagogikos fakulteto techninis centras - 11 leidinių (59 leid. apsk. lankai). Stambiausi pernai išleisti leidiniai buvo šie: monografija "Jovaras" ir mokslo darbu sąsiuvinis "Filologija ir metodika" (Nr. 2) bei "SPI studijų programos. 1995-1996 m."

Pranešėjas doc. D. Jurgaitis pasiūlė netvirtinti 1996 m. mokslinio darbo plano arba patvirtinti su leidimų papildyti. Taip pat pakvietė kolegas pareikšti savo požiūrį į mokslinę ir meninę veiklą, jos tobulinimo perspektyvas.

Diskusijose kalbėjo doc. V. Rimkus, doc. O. Štitišenė, doc. P. Alekna, prof. V. Gečas, prof. E. Balčytis, prof. J. Ambrukaitis. Jo siūlymui netvirtinti galutinai neparengto mokslinio darbo plano senatoriai pritarė ("Pedagogas" nutarė atskirai išspausdinti daugiau dėmesio vertas doc. V. Rimkaus ir prof. V. Gečo mintis).

Antruoju klausimu apie mokslinės (kūrybinės) veiklos vertinimo kriterijus pranešimą padarė Rektorius prof. A. Gudavičius. Jo nuomone, mokslinę ir meninę veiklą vertinti balais nėra gerai, tačiau, "kai reikia lyginti, tai jie padeda. Reikia rasti kažkokį "instrumentą" ir nustatyti priedus prie atlyginimo už mokslinės (kūrybinės) veiklos rodiklių viršijimą. Rektorius pažymėjo, kad nuo šių metų nebebus senosios atestacijos komisijos, kuri svarstydavo, kam kokius skirti priedus. Visus šiuos klausimus spręs pats Rektorius ir du prorektorai. Tiems priedams skiriama tik 10-12 proc. darbo užmokesčio fondo, tačiau Vyriausybė visada neįvykdo savo įsipareigojimų. Iš pernai metų mums Vyriausybė neatidavė 0.5 mln. Lt lėšų. Maždaug trečdalis dėstytojų gaudavo šiuos priedus. Nauji vertinimo kriterijai leis teisingiau įvertinti mokslinės veiklos kokybę, nes balų skaičiaus intervalas yra didesnis". Naująją komisiją ekspertais bus kviečiami katedrų vedėjai.

Diskusijose kalbėjo doc. P. Alekna, doc. J. Korsakas, prof. Br. Prėskienis, prof. T. Stulpinas, prof. J. Ambrukaitis.

Balsuojant nutarta tvirtinti mokslinės (kūrybinės) veiklos vertinimo kriterijus.

Trečiasis posėdžio klausimas - fakultetams skiriamų lėšų paskirstymo kriterijai. Senato ūkinės veiklos komisijos pirmininkas prof. Br. Prėskienis paaiškino, kad projektas apsvaistytas komisijoje ir reikėtų jį patvirtinti. Šį nutarimą Senatą priėmė visais balais.

Po to svarstytas tarnybinių atlyginimų padidinimo klausimas. Prof. J. Ambrukaitis pristatė nutarimo dėl tarnybinių atlyginimų priedu projektą. Jame siūloma nuo š. m. sausio 10 d. padidinti tarnybinius atlyginimus: katedrų vedėjams, fakultetų prodekanams, Senato pirmininko pavaduotojui, moksliniam sekretoriui bei komisijų pirmininkams - 10 proc., fakultetų dekanams ir Senato pirmininkui - 15 proc. ir Instituto Rektoriumi bei prorektoriams - 20 proc. Prof. J. Ambrukaitis pažymėjo, kad visi katedrų vedėjai ir dekanai jaučia artėjanti rinkimų laiką. Rektoratui sunku prikaltinti mokslininkus dirbti katedrų vedėjais, dekanais. Todėl pasitarus su Rektoriumi ir buvo pasiūlytas šis nutarimas. Šiuo klausimu diskutavo doc. P. Gražys, prof. Br. Prėskienis, doc. V. Bikulčius. Nutarta balsuoti už šį nutarimą. "Už" balsavo 19 senatorių, 6 "susilaikė".

"Pedagogo" inf.

KAIP VERTINTI MOKSLĄ IR MENĄ?

(senatorių mintys)

Doc. V. Rimkus (Dailės fakultetas)

"Kokį nors kūrinių įvertinti skaičių kalba yra labai sąlyginis dalykas, nes tie skaičiai neturi kažkokių užbaigtų parametrų. Panašiai gali atsitikti, kai dailės kūrinių vertinsime pinigine išraiška. Kaip gali atsitikti, kai toks nedidelis Van Gogo paveikslėlis kainuoja 10 mln. dolerių? Kokia jo meninė, materialinė vertė? Kaip jį vertinti bendrame kontekste? Arba štai kaip pats Van Gogas, nebaigęs aukštojo mokslo, gali atsidurti tarp akademikų, menininkų ir kūrėjų?"

Neaišku, kas tas prestižinis leidinys? Sukuriamas kažkoks apvalkalas, kurio viduje gali būti bet kas, nors turinio atžvilgiu jis gali būti labai menkai vertinamas, bet jei jau patekai į tokį rinkinį, tai straipsnis bus prestižinis, vertinamas.

Man ne visai aišku, kas yra "tas tikras" mokslinis, "tikras" meninis darbas. Apie tai aš diskutavau ir spaudoje. Tai sąvokos, kurios nėra apibrėžtos.

Dar man kilo minčių dėl dabarties doktorantų, 5 mokslo metai ir 8 egzaminai! Man atrodo, kad tai dirbtinai sukurta mokymosi trukmė ir egzaminų skaičius, kuolabiausiai, matyt, yra suinteresuota profesūra, ty. savo krūviais ir valandomis. Tai atbaido jaunimą nuo doktorantūros."

Prof. V. Gečas (Dailės fakultetas)

"Kam reikia skaičiuoti mokslinį darbą balais? Anksčiau iš tikrųjų buvo ministerijoje tokia mada. Nepatingėjau, pasėdėjau porą savičių ir suskaičiavau. Pagal tuos pačius vertinimo kriterijus parinkau tris dailininkus: S. Krasauską, A. Kučą ir R. Gibavičių. Suskaičiavau jų dalyvavimą per vienus metus parodose užsienyje. Tai sudarė per 200 balų! O visi universiteto mokslininkai tesurinko tik 30 balų. Ką tai reiškia? Ar kad Dailės institutas keliasdešimt kartų moksliniais darbais viršija Vilniaus universitetą...? Kokia nauda vertinti mokslą, meną kažkokiais balais? Negalima šito daryti!"

Ataskaitose skaitome: personalinė paroda - prestižinis reikalas. Prestižinis reikalas, jei pavyks surasti galeriją, draugų ir surengti parodą Paryžiuje. Bet ten gali būti nuvežtas šlamštas! Nuskambės: Paryžiuje buvo paroda! Kas iš to, kad ji buvo surengta Paryžiuje? Gal verčiau Masiagalėje surengti geresnę parodą? Tai Lietuvos kultūrai tures didesnės naudos.

Dėstytojas yra asmenybė. Jis per savo mokslinį darbą veikia studentus. Juk pedagogika ir mokslas glaudžiai susiję. Žymus grafikas S. Krasauskas buvo asmenybė, tai studentai jį nepaprastai dievino. O kartais kitas, gavęs didžiausius titulus ir premijas profesorius, visiškai nesudomina studentų... Taip buvo ir bus.

Taigi ir su tais mokslinio darbo vertinimo balais būkime atsargūs: neverskime mokslo pajuokos objektu!"

"Praeitis ir dabartis"

Sausio 12 d. Instituto fotografijos patriarcho Algirdo Musneckio 60-ies metų sukakties proga atidaryta jo 90-ies darbų paroda.

Rūta BARKAUSKAITĖ

A. Musneckis - Instituto fotometraštininkas nuo 1967 metų, kai pradėjo dirbti fotolaborantu. Jo negatyvuose, kurių jis jau turi per 3000, užfiksuoti visi pagrindiniai Instituto įvykiai, šventės, studentų, ilgai dirbusių dėstytojų veidai, miesto bei Lietuvos gyvenimo akimirkos.

A. Musneckis fotografuoti pradėjo seniai. Neišdildoma įspūdi paliko 1946 m. namus pas Musneckius atėdavęs fotografas. Studentavimo laikais A. Musneckis turėjo draugą, kuris fotografavo, pats darė nuotraukas. Dažnai užėmimas pas jį ir pats užsikrėtė fotografavimu stebuklu. 1960 - 1967 m. A. Musneckiui dirbant Šiaulių m. mokykloje-internate Nr.1 mokytoju, buvo pasiūlyta vadovauti mokyklos fotobūreliui. Nuo 1970 m. jis jau Lietuvos fotomenininkų draugijos narys, dalyvauja

visose Šiaulių m. parodose. Jo nuotraukos spausdintos periodikoje, knygose, fotoalbumuose. Darbai buvo ne sykį įvertinti įvairių parodų prizais.

Ypač daug A. Musneckis prisideda prie mūsų "Pedagogo" išleidimo - retas laikraščio numeris išeina be jo fotonuotraukų.

Įgarbingos sukakties proga surengtos parodos atidarymą susirinko ilgamečiai A. Musneckio draugai, jo buvę mokiniai, žinomi Šiaulių miesto menininkai ir fotografai. Kaip buvo pasakyta parodos atidarymo metu, vienas iš fotografijos uždavinių - žmogaus išsaugojimo fenomenas. Žmogaus čia, konkrečioje vietoje, lyg ir nėra, o kartu jis yra, žvelgia į mus iš fotografijos. A. Musneckio darbai puikiai iškomponuoja į tą žmogaus išsaugojimo erą. Autorius labai subtilus žmogus. Jis neieško labai gražių, tobulaus veido žmonių. Jo fotografijose - paprasti, nuoširdūs, atviraveidai. Darbai dvelkia dideliu dvasiniu

turtinumu. Kiekviena fotografija - meno kūrinys, kurio pagrindinis motyvas - gerumas, paprastumas. Įamžinti tokias kasdienines situacijas, kas-dieninius veidus, pastebėti juos visuotinių rūpesčių šurmulyje yra nepaprastai sudėtinga.

Ši paroda - tai lyg aisbergo maža viršūnėlė, nes parodoje pateikta tik nedidelė dalis autoriaus kūrybos. Dar daug vertingų darbų slypi asmeniniuose autoriaus fonduose. Po oficialaus parodos atidarymo A. Musneckis pa-

sakojo įvairius kuriozinius atsitikimus, dalijosi atsiminimais iš savo ilgametės darbo praktikos.

Esame tvirtai įsitikinę, kad A. Musneckio kūrybos galios dar ilgai neišsisems, o jo darbai džiugins visus ir ateityje.

"Pedagogo" redakcijos ir visu skaitytojų vardu linkime A. Musneckiui geros sveikatos ir kūrybinės sėkmės!

Zigmo Ripinskio nuotr.: parodos atidarymo akimirką.

Naujienos * Įvykiai * Faktai

Greitai oficialiai duris atvers Institute naujai įkurtas švedų kultūros ir informacijos centras. Jo įkūrėjas - Užsienio kalbų katedros vyr. asistentas dr. Gintautas Saulis - aktyvus švedų kalbos propaguotojas Lietuvoje, taip pat lietuvių kalbos - Švedijoje, 1995 m. privati Larso Daleruso (Lars Dalhlerus) leidykla Švedijoje išleido "Lietuvių-švedų kalbų žodynėlį", skirtą švedams, besimokantiems lietuvių kalbos. Prie žodynėlio parengimo daug prisidėjo ir G. Saulis (korektūra). Dabar ant jo rašomojo stalo - švedų-rusų-lietuvių verslo terminų žodynas bei švedų-lietuvių ir lietuvių-švedų turizmo terminų žodynėlis.

***

Buvęs ilgametis Spec. pedagogikos fakulteto dekanas prof. J. Ambrukaičius paskirtas naujojo Specialiojo ugdymo mokslinio centro direktoriumi.

***

Nuo sausio 15 d. Specialiosios pedagogikos fakulteto dekanas pareigas pradėjo eiti doc. J. Pumputis.

***

Sujungus Instituto leidybos skyrių ir Pedagogikos fakulteto techninį centrą, paskirtas naujasis ŠPI leidybos centro direktorius. Šias pareigas eis Pedagogikos fakulteto dekanas doc. S. Tumėnas.

***

Sausio 26 d. Šiaulių TV kanalu bus transliuojama pirmoji naujosios Instituto telestudijos laida.

***

Prieš pat Naujuosius metus Instituto rektoratą aplankė Kalėdų senis ir atnešė "dovanų" - lengvąjį automobilį "Audi

100" (tiesa, ne nauja).

***

Jugoslavijoje, Novy Sado mieste vykusiame pasaulio studentų savyginos imtynių antrajame čempionate mūsų Instituto Pedagogikos fakulteto II kurso studentė V. Kaušaitė iškovojo 3-ąją vietą. Sveikiname!

SVEČIAI IŠ VILNIAUS

Gruodžio pabaigoje Specialiosios pedagogikos fakultete su studentais ir dėstytojais susitiko Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos "Viltis" koordinatore A. Kavaliūnaitė ir Vilniaus "Versmės" mokyklos direktorė E. Galkienė. Ponia A. Kavaliūnaitė išsamiai aptarė "Vilties" bendrijos veiklos principus, analizavo šeimos vaidmenį sutrikusio intelekto vaiko ugdymo procese, pagalbos šeimoms, auginančioms sutrikusio intelekto vaikus, svarbą, pasidžiaugė besiplečiančiais Specialiosios pedagogikos fakulteto ir "Vilties" bendrijos bendravimo ryšiais, atsakė į dėstytojų bei studentų klausimus. Ponia E. Galkienė įtaigiu žodžiu ir naudodama videomedžiagą supažindino būsimuosius specialiuosius pedagogus su savo mokykla, kurioje ugdomi ir visiškai sveiki vaikai, ir turintieji įvairių negalių. Tai šiuolaikinė integruota mokykla, kurioje įdiegtas visiškos integracijos modelis. Po susitikimo su direktore ne viena studentė atsiduso - gal ir nelengva dirbti tokioje mokykloje, bet įdomu ir kilnu. Keturių bendravimo su viešniomis iš Vilniaus valandos prabėgo nepastebimai.

"Pedagogo" inf.

Tai aktualu studentams Dar kartą apie studijų kreditus

Vienoje iš Lietuvos radijo "Aktualijų studijos" laidų viešėjo ir dėl naujos studijų kreditavimo tvarkos į klausimus atsakė Švietimo ir mokslo ministerijos Mokslo ir studijų departamento Studijų skyriaus vyresnysis specialistas Rimvydas Mockevičius. Manome, kad tai žinotina ir mūsų Instituto studentams. Todėl pateikiame atsakymus į laidoje pateiktus klausimus.

Kokia yra nauja studijų kreditavimo tvarka?

- Pirmiausia apie pagrindinius principus, kurie yra numatyti. Pirmasis ir pats aktualiausias - kredito grąžinimo principas. Kaip numatyta naujajame Vyriausybės nutarime, kredito grąžinimas užtikrinamas įstatymo numatyta tvarka: įkeitimu, laidavimu, fizinio ar juridinio asmens garantija. Taip pat numatyta, kad garantiją gali suteikti aukštosios mokyklos, panaudodamos jos išlaidų sąmatoje nustatyta tvarka sudaryto ir patvirtinto stipendijų fondo lėšas. Dar vienas naujas punktas, kuris šiuo metu gali būti labai aktualus - tai leidimas ministerijos, valstybinės įstaigoms iš joms biudžete numatytų bendrų asignavimų, taip pat įstaigoms, finansuojamoms iš savivaldybių biudžeto, apmokėti dalį ar visą studijų kreditą asmenims, baigusiems aukštąją mokyklą ir įsidarbinusiems pagal įgytą profesiją ar kvalifikaciją. Tai būtų savotiškas garantas tiems studentams, kurie eitų į valstybei trūkstamas darbo vietas ir tuo metu jiems tas garantas galėtų būti padengiamas.

Dabar apie kredito dydį. Yra nustatyti nauji dydžiai, t.y. Lietuvoje studijuojantiems studentams yra numatytas metinis kreditas iki 36 MGL (minimalaus gyvenimo lygis), t.y. apie 2880 Lt (skaičiuojant pagal dabar galiojantį MGL). Užsienyje studijuojantiems studentams numatyta iki 100 MGL, t.y. apie 8000 Lt metams.

Didėjant MGL, didės ir

kredito dydis. Kredito bendra suma neturi viršyti metinės sumos, padaugintos iš studijų metų laiko.

Ar galima visą kreditą paimti iš karto?

- Studentas kreditą gali paimti tik metams. Po to kredito gavimo sutartis gali būti pratęsta. Tiesa, aukštoji mokykla turi patvirtinti, ar studentas dar mokosi.

Kreditas gražinti pradedamas praėjus 24 mėn. po studijų. Naujovė čia yra ta, kad rezidentūra ir doktorantūra įskaitoma į studijų laiką.

Dar vienas svarbesnis punktas, kurio ankstesniuose Vyriausybės nutarimuose nebuvo, tai įvairių priežasčių, dėl kurių studentas, baigęs aukštąją mokyklą, negalėtų kredito gražinti numatymas, t.y. ligos, traumos, invalidumas. Taip pat numatyta, kad kredito grąžinimas gali būti atidėtas dėl gimdymo, nedirbančioms moterims, turinčioms mažametį vaiką, taip pat bedarbiams, asmenims, kurie tarnauja Lietuvos Respublikos kariuomenėje bei asmenims, grįžusiems tęsti studijų tos pačios ar kitos aukštosios mokyklos dieniniame skyriuje.

Vyriausybė mano, kad žmogus dirbs, tai jis galės kreditą gražinti, nes sumos nėra didelės, o jei dėl nurodytų priežasčių nedirbs, tai kredito grąžinimas bus atidedamas.

Per kiek laiko reikia gražinti kreditą?

- Kreditas gražinamas per laiką, dukart ilgesnį negu buvo atitinkamos specialybės studijų laikas. Pvz., jeigu buvo mokomasi 5 metus, tai kreditas

grąžinamas per 10 metų.

Kokia kredito gavimo procedūra?

- Pirmiausia reikalingi šie dokumentai: prašymas suteikti kreditą, aukštosios mokyklos pažyma, patvirtinanti, kad šis asmuo yra tos mokyklos dieninio skyriaus studentas (pažymoje būtina nurodyti studijų pabaigos laiką), kredito įvykdymo sutartis (priklausomai nuo to, kuo užtikrinamas kredito grąžinimas) ir pasas. Visus šiuos dokumentus reikia pateikti kreditoriaus duodantį "Hermio" banką. Užsienyje studijuojantys studentai papildomai turi pateikti į Švietimo ir mokslo ministerijos Mokslo ir studijų departamento dokumentus, patvirtinančius, kad jie studijuoja toje užsienio mokykloje. Mes tada išduosime pažymą, kad jo ten įgytas išsilavinimas yra pripažįstamas Lietuvoje. Tokia pažyma taip pat yra pateikiama bankui.

Ar visi norintys gali gauti kreditą?

- Šiais metais yra numatyta skirti apie 3 mln. 237 tūkst. Lt. Taip pat yra labai nedidelė suma ir, aišku, kreditais pasinaudoti galės tik nedaug studentų.

Kaip gi bus atrenkami kandidatai?

- Čia, matyt, reikės sudaryti kokią nors komisiją, jeigu prašymų bus daugiau, negu numatyta kreditų.

Pagal naują Vyriausybės nutarimą vienu iš kredito grąžinimo garantų gali būti pati aukštoji mokykla. Ar nenukentės stipendijų fondas?

- Taip. Taisyklėse numatyta, kad jei buvęs studentas, už kurį garantavo aukštoji mokykla, negrąžina kredito, tai ta kredito suma bus išieškoma iš stipendijų fondo.

Studentas nėra toks turtingas, kad turėtų, tarkime, savo būstą, kurį galėtų užstatyti bankui norėdamas gauti kreditą. Tada įkeisti savo butą turėtų tėvai, o tai jau didelė rizika...

- Be abejonės, toks rizikos faktorius išlieka. Niekas nuo to neapsaugotas.

Pagal Lietuvos radiją parengė Z. Ripinskis

...PATARTINA LANKYTI PASKAITAS

Atkelta iš 2 p.

Lina: "Tikėjau gauti nors 8, gavau 9. Tai labai gerai. Šio egzaminu, nors ir pirmas, nelabai bijojau, tik truputį neramu buvo. Šiaip šis egzaminas niekuo nesiskyrė nuo mokyklos egzaminų. Šiandien daugiau nebesiruošiu kitam egzaminui. Pailsėsiu". Ir nusišypsojusi grūdo užrašus į rankinę. Ji jau laiminga. Draugai nužvelgė ją pavydžiai. Ji šiandien jau laisva. Taigi už auditorijos durų lieka šypsena, džiaugsmas, nerimas, baimė, kartais ir nuriedėjusi nuoskaudos ašara. Kaip pasirengti egzaminui, kaip nusišiekti prieš einant į laikyti, pasiteiravome Psichologijos katedros dėstytojo S. Gudelio: "Egzaminu sėkmę lemia nuolatinės to dalyko studijos, ypač psichologijos, filosofijos, logikos studijos. Jūs savokos turi įsigyventi į žmogaus samonę. Tuomet ir per egzaminą bus lengviau. Ištraukus bilieta, reikėtų prisiminti, kas skaityta, apie ką per seminarus kalbėta. Svarbu, kad kuo platesnis vaizdas susidarytų. Blogai, kad mažai naudojama psichologijos ir kitais žodynais. Jie suteiktų papildomos informacijos apie sąvokas ir pan. Taip pat per mažai skaitoma papildomos literatūros. Juokinga, kai užrašus atsišviečia (sesijos metu per dieną padaroma apie 300 ir daugiau kopijų - Aut. past.), o per egzaminą pasako tokią terminą, kurio iš viso nėra. Juk geriausia naudotis savo užrašais, lankyti paskaitas.

O šiaip linkiu neprišileisti baimės, ir viltis, kad egzaminą pavyks išlaikyti. Taigi sėkmės, plaukiojant mokslo vandenyse. Neprigerkite!

A. Musneckio nuotr.

Kas lemia sėkmę choreografijos pamokose?

Stasys KAZLAUSKAS,
Meno pedagogikos katedra

Iš visų menų tu žmogiškiausias,
nes savas ne tik žmonėms, bet
viskam ir visiems. Tu liudiji:
mes visi - iš to paties
su uodais ir žuvėdrom,
su vėjais ir su žaibais,
iš to paties - kaip šokančios žvaigždės.
(Paulius Vinsas)

Baigėsi Pedagogikos fakulteto trečiųjų kursų studentų vedamos bandomosios pamokos mokyklose. Vieni vedė po vieną, kiti - po dvi pamokas. Po sesijos šių kursų studentai atliks praktika Šiaulių miesto mokyklose jau vesdami visas pamokas. Išimtiniais atvejais "ambicingi" specialistai, mokydami sustiprintų meninių dalykų, šių pamokų neleis vesti. Ir be reikalo. Per mėnesį mūsų studentai mokinių "nesugadins" ir jų meninis lygis nenukentės. O studentui ta i duotų daug naudos: jis pajustų, kaip kruopščiai reikia ruošti mokytojo darbui, suprastų, jog iki mokslo metų galo Institute dar turi laiko ir galimybių daug ko išmokyti, sukaupti dar daugiau metodinės medžiagos, nusirašyti dainelių, šokių, scenarijų ir pan.

Norėčiau pakalbėti apie matytas choreografijos pamokas, pasakyti kai kurias studentų bei savas mintis, gal kiek patarti.

Mano dėstomų grupių studentai praktika atliko ir toliau, manau, atliks St. Salkauskio, Aukštabalio, Vijolių ir 20-ojoje vid. mokyklose. Daugumoje pradinė klasių choreografijos pamokas veda patys pradinė klasių mokytojai, kai kur specialistai. O kai kuriose tu pačių vidurinių mokyklų klasėse šokių pamokų neveda niekas.

Ir štai mūsų studentas paskiriamas vesti šokio pamoką toje klasėje, kur šokio pamokų neveda niekas. (Kur žiūri tu mokyklų praktikos vadovai?) Tiksliau, turėtų vykti kūno kultūros pamokos. Kaip dirbti? Tokiu atveju darba reikėtų pradėti taip, kaip reikalauja šokio pamokos mokymo metodika, t.y. nuo pradžių pradžios: suėjimo, sustojimo, pasisveikinimo ir t.t. Nesvarbu, kokia tai būtų klasė - pirmą, antrą, trečią ar ketvirtą. Tokiu atveju programos reikalavimų laikytis neįmanoma.

Kaip tik tokias šokių pamokas Vijolių vidurinėje mokykloje 2b klasėje vedė E. Gasparaitytė, 2c - E. Rudaitytė iš 6 grupės. Atėję į pamoką pamatėme mokinius apsirengusius taip, kaip išleido tėvai iš namų. Beveik pasiteisina nuolatiniai mano nuogaštavimai, kad kūno kultūros pamokos kai kur, ko gero, naudojamos diktantams rašyti, papildomam darbui ar pan. Ir čia studentės ne be reikalo piktnasi: o kaip išgauti taisyklingus judesius, kai vaikas negali pakelti rankų arba kojų, nes džinsai to neleidžia. Kaip išreikalauti kojų padėčių, pėdų, kelties taisyklingo darbo, jei aulinukai, grubaus pado bateliai trukdo tai padaryti? Štai tokiais momentais ir atsispindi tos klasės mokytojos atsivadavimas, pasiaukojimas savo darbui.

Koks būtų patarimas? Pirmiausiai studentai patys turėtų būti pavyzdys. Ateikite į šokio pamokas tinkamai apsirengę, susisukavę, apsiavę taip, kaip buvo reikalaujama šokio pratybose Institute. Po to kartu su klasės mokytoja siekite, kad mokiniai atsineštų bent sportinę aprangą.

Norėčiau pasidžiaugti 20-osios vid. mokyklos mokytoja choreografe J. Keželiene. Graži, jauki, tvarkinga ne tik mokykla, bet ir mokiniai šokio pamokų metu. Vyrauja dvasingumas, betarpiškumas, pagarbūs santykiai. Mokytoja gerai pažįsta mokinius, jų charakterius, žino jų sugebėjimus. Manau, kad ir programa sudaryta tinkama. Todėl 8-osios grupės studentės S. Stacenko bei G. Kurilaitė buvo priverstos gerokai pasiruošti,

ateiti į pamoką pasitempusios, elegantiškos.

Ypač gražiai, sakyčiau, net profesionaliai šokio pamoką vedė 3 gr. studentė D. Jakubauskienė Aukštabalio vid. mokyklos 2 klasėje. Gal todėl, kad ši studentė augina savo vaikelį, gal iš pašaukimo dirbti šį darbą. Ji suspindėjo visu pedagogo talentu: švelnumu, mokėjimu suprasti mokinius, gražiu metodiniu dėstymu, šio sunkaus specifinio dalyko išmanymu. Nors akompaniatoriaus ir nėra toje klasėje, bet jos vedama pamoka buvo pilna muzikos (į pagalbą pasikvietė broli, mūsų Instituto studentą, kuris ir buvo muzikantas). Nors klasėje buvo šalta, bet studentė dirbo su darbo apranga, degte degė ugnele parodyti savo sugebėjimus, ko išmoko Institute bei ką jai davė Dievas. Gal todėl ir pamoką stebėjusi tos mokyklos choreografe G. Zmailienė pabrėžė, kad per šokio pamokas mokiniai ir turėtų kuo daugiau šokti, kaip per šią. Mažiau stumdytis, tuščiai leisti brangias vienos savaitinės pamokos minutes. Ačiū tau, Daiva!

Aptarimų metu studentai guodėsi, kad šokių pratybos Institute pirmame kurse yra per anksti. Reikėtų, kad būtų bent antrame kurse. Kodėl? Dingsta šokimo technika, vadinamoji forma. Ne paslaptis - užsimiršta terminai, žingsnių sudėty bei technika, metodinis jų išdėstymas ir pan.

Bene pati opiausia problema - muzika. Studentai ima panikuoti. Kaip vesti šokio pamoką be akompanimento? Ar nebus tai panašu į pantomimos pamoką? Kokia prasmė malti liežuviu "viens-du", "viens-ir-du"?

Stengiuosi nuraminti studentus ir nurodau keletą būdų, kaip iš šios situacijos išėiti:

1. Sukaupkite visą išmintį ir panaudokite visas žinias, kurias gavote per instrumentinės muzikos pratybas. Pagal dainelių melodijas galima šokti ne tik mankštelės, bet ir žingsnelių trenaužas. Juk liaudyje ratelių, žaidimų beveik niekas ir negrodavo. Visą lydėdavo dainavimas.

2. Nebijokite prieiti prie muzikos instrumento ir pabandykite panaudoti išmokus kūrinėlius.

3. Dainuokite mūsų išmokus I-IV kl. ratelių, žaidimų, šokių melodijas.

4. Atsineškite iš namų, muzikos kabinetų magnetofonus bei pasiruoškite maršų, polkų, valsų audiokasetes.

5. Pamokos metu viena studentė turėtų bandyti groti melodiją nors viena ranka ir tik mokydama šokio, o kita vesti pamoką.

Pastaaba: praktikos metu dažnai pamokoje būna tik ta studentė, kuri veda pamoką pagal iš anksto numatytą grafiką!?

6. Ieškokite būdų, kaip Daiva iš 3 gr.

Į pirmą, antrą, iš dalies ir į trečią pasiūlymus dažnas studentas nusijuoks, sakydamas, kad viso to gauna per mažai. Galiu drąsiai sakyti, jog pagroti nesudėtingų ritmų ratelių, žaidimų, šokių melodijas be didesnio pasirėngimo dauguma negali. Vadinasi, instrumentinės muzikos metu studentai dirba nepakankamai, siauras vaikiškų dainelių repertuaras arba studentai orientuojami daug sudėtingesnių kūrinėlių atlikimus, kurie atminties atžvilgiu - trumpalaikiai. Manėčiau, kad ir kompozicijos darbu su ne muzikinių specialybių pradinukais susižavėti nereikėtų. Ką mes rengiame? Ar pradinė klasių mokytojams būtini kompozicijos pagrindai? [siklausykime į buvusiųjų praktikoje pageidavimus: suteikite žinių, padėkite prisirinkti didžiulį krepšį konkrečių aprašymų, metodiškai parodykite įvairiausių būdus, kaip išmokyti, kad mokiniams būtų įdomu, kad vaikai nepavargtų, išmokykite orientotis toje didžiulėje lietuvių liaudies, kompozitorių sukurtų šokių, dainelių išminties jūroje, išmokykite ją perskaityti ir pasinaudoti. Tai tik pradžia, kol mes žengiame pirmuosius žingsnius, o vėliau gyvenimas privers dirbti dar uoliau, kūrybingiau.

Pritariu! Lietuvių tautosakos rankraštyne užrašyta daugiau nei penki tūkstančiai žaidimų, ratelių, šokių ir kitokių žaismų bei padainavimų. O kiek rinkinių dainelių, nesudėtingų instrumentinių kūrinėlių, šokių knygelėlių!

Ir dar. Norėčiau paprašyti studentų daugiau pasiaukojimo, reiklumo sau, užsidegimo praktikos metu. Kad nereikėtų priekaištauti, kodėl šokio pamoką veda klasėje tarp suolų, kad a salės tuščios (taip buvo S. Daukanto mokykloje). Kodėl salėje tiek mažai vietos, kai ji didelė, o kėdės stumdomos?

Apsidairykite aplink, pamatykite, kaip to grožio siekia kiti ir bandykite būti bent panašūs į juos, o gal net ir gražesni. Sėkmės!

SUMC pradeda savo veiklą

Nuo š.m. sausio 1 d. Institute pradėjo veikti Specialiojo ugdymo mokslinis centras (SUMC). Šio centro iniciatorius ir direktorius - buvęs Spec.pedagogikos fakulteto dekanas prof. J.Ambrukaišis. Tai Specialiosios pedagogikos fakulteto padalinys, tačiau jame galės dirbti ir mokslininkai iš kitų fakultetų. Šio centro tikslas - sutelkti mokslininkų ir praktikų jėgas, galinčias spartinti specialiojo švietimo pertvarką, specialiosios pedagogikos ir psichologijos mokslo plėtotę Lietuvoje. Pasak prof. J.Ambrukaišio, nei Pedagogikos institutas, nei kitos aukštosios mokyklos kol kas šios funkcijos neatlieka, nes specialioji pedagogika yra savita, turinti ypatingą specifiką, reikalaujanti savarankiškų ir teorinių, ir empirinių tyrimų sritis. Paprašytas smulkiau papasakoti apie šio centro paskirtį, direktorius paaiškino, kad pagrindinė centro užduotis - padėti specialiosioms mokykloms. Tai bus taikomoji, o ne tiriamoji darbo kryptis. Darbuotojų užduotis nebus disertacijų rašymas ir jų gynimas. Žinoma, labai gerai, jei žmogus gali parengti disertaciją, tačiau pagrindinės jėgos bus skiriamos padėti specialiosioms mokykloms, jų mokytojams ir mokiniams. Dabar mokytojai, dirbantys specialiojo ugdymo srityse, yra labai nuskrūstę, nes jie turi labai mažai metodinių rekomendacijų, literatūros. Vienintelė paguoda šiems mokytojams yra įvairios

konferencijos ir galimybė jose dalyvauti. Problemiška yra tai, kad ne visada mūsų dėstytojai gali periodikoje skelbti savo straipsnius. "Mokykla" ir "Dialogas" nenori priimti tokių straipsnių. Todėl centro funkcija - parengti praktines metodines rekomendacijas, įvairių straipsnių, teziūrinių, taip pat organizuoti mokslines metodines konferencijas, konkursus, diskusijas, seminarus, simpoziumus, skatinti tarptautinį bendradarbiavimą specialiojo ugdymo srityje. Antra vertus, centro tikslas - rengti naujas ugdymo programas, naujus ugdymo metodus bei priemones specialiuju poreikiu vaikams. Visų šių planų įgyvendinimas priklausys nuo finansavimo, t.y. kiek pinigų bus skirta centro veiklai. Finansuojama bus iš biudžeto, taip pat ūkiskaitos būdu uždirbtomis lėšomis. Kol kas centrui pažadėta 20 tūkst. Lt metams, tačiau tai yra labai mažai. Iš Švietimo ir mokslo ministerijos gavome tik moralinę paramą. Jei nebus pinigų, centras turės apsiriboti tik veiklos minimumu. Darbuotojai bus atrenkami konkurso keliu. Šiek tiek pinigų centras tikisi gauti iš savo leidybinės veiklos (taip ir yra vadinamos ūkiskaitos būdu uždirbtos lėšos). Prof. J.Ambrukaišis paaiškino: "Jei išleisim reikalingą leidinį, kurį pirs mokyklos, tada gausim šiek tiek papildomų pinigų. Tačiau tokie leidiniai gali būti ir nuostolingi. Mokslo žmogus gali parduoti savo produkciją, jei ji yra tikrai reikalinga". Kyla klausimas, ar nesidubliuos katedrų tyrimai, veikla, tikslai su šio centro veikla. Direktorius užtikrino, kad to bus galima sėkmingai išvengti:

"Sakysim, koks nors katedros docentas rengia vadovėli. Jis pasirašo sutartį, jo darbas apmokamas. Tačiau vadovėlis turi būti ne tik išleidžiamas, bet ir sėkmingai taikomas praktikoje. Todėl reikia metodinės paramos mokytojams, metodinių nurodymų. O tokios rekomendacijos atsirastų atlikus tam tikrus tyrimus. Todėl manau, kad katedrų žmonės galėtų rengti vadovėlius, o mūsų centre jie galėtų atlikti tam tikrus tiriamuosius darbus". Specialiojo ugdymo mokslinis centras gali pradėti savo veiklą tuoj pat ne tik todėl, kad Specialiosios pedagogikos fakultete geras mokslinis potencialas, bet ir todėl, kad fakultetas turi šiam tikslui pakankamą materialinę bazę - patalpas, kompiuterių, dauginimo aparatūrą ir kt. įrangą. Specialiosios pedagogikos fakultetas turi neblogus tarptautinius mokslininkų bendradarbiavimo ryšius (žurnalo "Bridges" leidimas, mokslo darbu kartu su Tartu universitetu ir Liepojos pedagoginiu institutu leidimas, tarptautinės mokslinės konferencijos ir kt.). Džiugina tai, kad visos katedros yra suinteresuotos centro veikla, jo tolesniu funkcionavimu. O tas bendras rūpestis yra labai reikalingas. SUMC direktorius prof. J.Ambrukaišis tiki sėkme.

"Pedagogo" inf.

APIE LUMA VEIKLĄ

Doc. Virginija ŠIDLAUSKIENĖ,
LUMA Šiaulių m.
padalinio valdybos
pirmininkė

Lietuvos universitetų moterų asociacijos Šiaulių padalinys savo veiklą pradėjo 1994 metų gruodžio mėnesį. Padalinys susibūrė mūsų Institute ir siekia plėtoti kultūrą, bei mokslą, skatinti moterų intelektualinį tobulėjimą ir profesinę veiklą, įgyvendinti moterų ir vyrų lygiateisiškumą. Kuriamas Moterų studijų centras, į kurio veiklą planuojama įtraukti ir studentus. Numatoma analizuoti Lietuvos moterų prozą, moteriškumo raišką šiuolaikinėje Vakarų Europos literatūroje, feminizmo istoriją ir teoriją, šeimos sociologiją, moters pedagoginės veiklos stilių ir kitas temas.

LUMA moterys parengė bendrą su Kristianstado (Svedija) universitetu projektą "Lygių teisių ir galimybių tarp lyčių problema Lietuvoje", dalyvauja įvairiose konferencijose, susitikimuose. Sveikatos ir grožio mokykloje "Gyvata" LUMA narės taip pat skaito paskaitas apie sveiką gyvenseną, bendravimo kultūrą, šventes, tradicijas ir kt.

Moterys ne tik dirba mokslinį darbą, bet ir susirenka pasikalbėti, kviečiasi įdomius žmones, lanko dekoratyviosios kosmetikos, kūno kultūros užsiėmimus.

Rečitalis

Nida URBONAITĖ,
PMP ir muzikos spec. IV
k. stud.

Gruodžio viduryje vyko klasikinės romantinės muzikos vakarai. Tai buvo PMP ir muzikos specialybės III kurso studentės Renatos Jocaitytės (dėst. J. Bočkariova) fortepijoninės muzikos rečitalis. Koncertą vedė ir muziką komentavo to paties fakulteto IV k.

studentė Gitana Vireikytė (dėst. R. Andriuškevičius).

Koncerto metu buvo atlikti J. S. Bacho, V. A. Mocarto, F. Sopeno, F. Listo, R. Sumano kūriniai. Pianistė įdėjo daug darbo ir pastangų tam, kad galėtų pagroti šitokią programą. Su ja pačia pakalbėjus išaiškėjo, jog mintys apie rečitalį buvo pradėtos brandinti dar nuo pavasario. Ji prasitarė, jog po koncertų visuomet atrodo, kad buvo

galima atlikti kūrinius kur kas geriau. Taigi tobulėjimui nėra ribų.

Mano manymu, koncertas buvo neeilinis, nes klausytojus žavėjo ne tik muzika, bet ir pasakojimai, nukeliantys į XVIII a. pradžios Kioteno miestelį, kur savo puikiausias dienas praleido J. S. Bachas, bei į V. A. Mocarto laikus, kai dar fortepijono konstrukcija buvo nevisiškai tobula, stokojo dinaminė ir tembrinių išraiškos galimybių.

O kiek įdomių faktų buvo atskleista apie kompozitorių romantikų gyvenimą! Klausytojų dėmesį patraukė ir faktai apie įvairius atradimus technikos srityje. Žodynuose rašoma, jog rečitalis - tai vieno atlikėjo koncertas. Tokio tipo renginys su įdomiais komentarais Institute vyko pirmą kartą.

***

Kalba ir jaunuomenė: sociolingvistiniai aspektai

Juozas KORSAKAS

1. Sociologija - mokslas, tiriantis visuomenę ir jos reiškinius, turi teikti ne tik teorines tiesas ar duomenis, bet ir jų pritaikymo gaires, požūrius. Lietuvos mokslų akademijos Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus, Lietuvos sociologų draugijos bei Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto surengtas konferencijos pavadinimas "Quo vadis, sociologija?" nuteikia ne tik dalykiškam mokslo kalba ir stiliumi faktų ar duomenų komentavimui, bet ir publicistiniam tyrimo rezultatų apmąstymui. (Kai kurias konferencijoje aptartas mintis čia ir norėčiau paskelbti.)

2. Visuomenės gyvenimo pakitimai pirmiausia atsispindi kalbos leksikoje: vadinamos naujos savokos, daiktai, reiškiniai ir kt. Kuria kalba markiruojami, vadinami rankų ir proto gaminiai ar produkcija, tos kalbos žodžius importuojanti visuomenė ir pasigauna. Dabarties sąlygomis voliuntaristiniai veiksmai (politinės ir kitokios nuostatos) nėra tokie efektyvūs, kaip galbūt norėtūsi. Vyresniosios kartos atstovai, sielodamiesi dėl ateisties, gana dažnai priekaištuoja jaunimui už beatodairišką svetimžodžių vartojimą, už tariamą nemeilę gimtajai kalbai. Žemaitės žodžiais tariant, "Kas savo tautos ir jos kalbos nemylė, tas pagaliau nė savo motinos nemylės". Emocingos ir, suprantama, reikalingos mintys. Tik labai pageidautina, kad lingvodidaktikai vertingi žodžiai viešai būtų tariami be pagiežos, be klausytojų niekinimo intonacijų: gimtosios kalbos vartotojai neigiamai vertina tiesmukas, nekorektiškai sakomas kai kurių kalbininkų pastabas. Garbingą lituanistų darbą reikėtų dirbti tyliai, pasiaukojamai, nelaukiant greitos pergalės laurų.

3. Intensyvėjant mūsų

šalies saitams su išoriniu pasauliu, vis svarbesnę reikšmę turės užsienio kalbų mokymas ir mokymasis. Ar šiuo požiūriu laikomės kokių nors gairių? Ar mūsų šalyje yra veiksminga socialinės lingvistikos teorija ir praktika? Apie tai mažokai kalbama bei rašoma viešojoje spaudoje, nors valstybinių, politinių ir visuomeninių institucijų priedermė - atvirai reguliuoti priemonių sistemą kalbų vartojimui reguliuoti.

3.1. Koks mokyklų vaidmuo? Programose nurodoma, jog mokoma trijų Vakarų Europos kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų), vienos - slavų (rusų kalba). Jeigu į šį procesą labai nesigilinsime, tai pripažinsime, kad toks pasirinkimas yra beveik tradicinis - tarytum visuomenės poreikiai tenkinami. Bet - kaip: ar formaliai, ar iš esmės? Mokymo programose nurodoma, kad užsienio kalboms keliami tokie reikalavimai (žr. "Bendrąsias programas"):

anglų k. - apie 1500 žodžių (pamečiui: 350+150+100+200+100+150+200+150);
vokiečių k. - apie 1950 žodžių (pamečiui: 400+300+150+200+200+200+300+200).

Ar to pakanka? Kodėl įvairioms kalboms mokyti keliami skirtingi reikalavimai? Kas nors žino, bet tiesos nesako...

3.2. Kaip realiai atrodo kalbų mokymo procesas? Šiaulių rajone mokosi:

a) anglų kalbos - 28 mokyklose (75,70 proc.);
b) vokiečių kalbos - 5 mokyklose (13,5 proc.);
c) prancūzų kalbos - 4 mokyklose (10,8 proc.).

Šiaulių pedagoginiame institute dirba:

a) 13 anglų k. dėstytojų - 62 proc.;
b) 4 germanistai - 19,0 proc.;
c) 4 prancūzų k. dėstytojai - 19 proc..

Gal tokie santykiai nebūdingi visoms šalies mokykloms? Bet įsidėmėkime, jog tėvų noras mokyti savo vaikus daugiausia anglų kalbos - būdingas šių dienų vyksmas.

3.3. Kaip bibliotekos tenkina skaitytojus, besimokančius užsienio kalbų:

1) Šiaulių viešoji biblioteka turi knygų:

a) lietuviškų - 39,68 proc.,
b) anglišku - 1,03 proc.,
c) vokiškų - 2,09 proc.,
d) prancūziškų - 0,32 proc.,
e) rusiškų - 53,50 proc.,
f) kitomis kalbomis - 3,39 proc..

2) Mūsų Instituto biblioteka turi knygų:

a) lietuviškų - 50,59 proc.,
b) anglišku - 4,26 proc.,
c) vokiškų - 1,56 proc.,
d) prancūziškų - 1,15 proc.,
e) rusiškų - 42,30 proc.,
f) kitomis kalbomis - 0,14 proc.

3.4. Žinodami tėvų norą mokyti savo vaikus užsienio kalbų (visų pirma - anglų kalbos), visuomenei turime pateikti kalbų paplitimo

skaičius. Tada gal atsirastų pragmatiškesnis požiūris į užsienio kalbų mokymą ir mokymąsi. Yra žinomas Skandinavijos šalių patyrimas: bent kiek prakutęs tų šalių pilietis vartotojo lygmeniu išmoka "kaimyninių" šalių kalbų, taip pat anglų bei vokiečių kalbų. Po to yra profesiniai, biznio interesai, kurie ir lemia papildomų (labai įvairių) kalbų studijas.

Gal taip turėtų būti ir mūsų šalyje? Tuo požiūriu verta apžvelgti arealinės kalbotyros duomenis (žr. 1 lentelę).

4.1. Iš pateiktų duomenų nesinorėtų daryti kokių nors apibendrinimų arba išvadų. Bet kiekvienos mokslo šakos ar biznio atstovas, būsimasis vienokios ar kitokios veiklos ir profesijos žmogus turėtų orientuoti jaunimą į užsienio kalbų pragmatiškas studijas. Tuo sieju ir Lietuvos atvirumą pasauliui, ir atvirkštinius

Nukelta į 9 p.

KALBŲ VARTOJIMAS AREALINĖS KALBOTYROS ASPEKTU

Kalba	Kalbančiųjų skaičius	Grupių vidaus %	Tarpgrupinis %
I. "KAIMYNYŲ" KALBOS	≈ 202.900000	100,0	5,83
1.1. Baltarusių	8,2 mln.	4,04	
1.2. Latvių	1,7 mln.	0,84	
1.3. Lenkų	43,0 mln.	21,19	
1.4. Rusų	150,0 mln.	73,93	
II. BALTIJOS REGIONO	≈ 127.300000	100,0	3,66
2.1. Estų	1,2 mln.	0,94	
2.2. Danų	5,7 mln.	4,48	
2.3. Norvegų	5,1 mln.	4,01	
2.4. Suomų	5,3 mln.	4,16	
2.5. Švedų	10,0 mln.	7,86	
2.6. Vokiečių	100,0 mln.	78,65	
III. EUROPOS KAI KURIŲ TAUTŲ KALBOS	1.164.000.000	= 100	33,44
3.1. Anglų	< 400 mln.	34,36	
3.2. Ispanų	300 mln.	25,77	
3.3. Italų	66 mln.	5,67	
3.4. Portugalų	150 mln.	12,89	
3.5. Prancūzų	100 mln.	8,59	
3.6. Bulgarių	10 mln.	0,86	
3.7. Čekų	11 mln.	0,95	
3.8. Rumunų	23 mln.	1,98	
3.9. Serbų-kroatų	17 mln.	1,46	
3.10. Slovakų	5 mln.	0,43	
3.11. Turkų	45 mln.	3,87	
3.12. Ukrainiečių	37 mln.	3,18	
IV. AZIJOS KAI KURIŲ TAUTŲ KALBOS	1.987.000.000	= 100	57,08
4.1. Kinų	1,2 mlrd.	60,39	
4.2. Bengalų	180 mln.	9,06	
4.3. Hindi k.	210 mln.	10,57	
4.4. Indoneziečių (Bahasa)	150 mln.	7,55	
4.5. Japonų	125 mln.	6,29	
4.6. Vietnamo-laoso	62 mln.	3,12	
4.7. Korėjiečių	60 mln.	3,02	

ISPŪDŽIAI, VERTINIMAI

Apie neakivaizdininkų sesiją

Rima VAIČEKONYTĖ

Sausio 10 dieną sesija baigė neakivaizdinio skyriaus studentai. Keletą jų užkalbinome. Kaip sekėsi, kokius įspūdžius parsiveš į mokyklą, pasakoja I kurso Pedagogikos fakulteto studentė Jurgita:

"Svarbiausia turėti daug pinigų. Jeigu jų nėra, neverta nė pradėti studijų. Pvz., vieno dalyko dėstytojai, eidami į egzaminą, metėme po 10 Lt. Praleido lengviau. O kas ėjo "be nieko", neišlaikė", nors viena studentė prirašė net 4 lapus... Smagu, kai dėstytojai bendrauja su studentais kaip su lygiais. Skaudu, kai jautiesi, jog į tave žiūri iš "viršaus".

Pamokos mokyklose (po atostogų) prasidėjo sausio 8 d., o sesija tęsėsi iki sausio 10 d. Dalis studentų išvažiavo į darbą, o dėstytojai žymėjo lankomumą. Gal galėjo j tai atsižvelgti ir nežymėti?"

Neringa (III kurso studentė): "Yra tekę patirti ir mums keletą nuoskaudų. Pvz., paskiria dėstytojas laiką, dieną, bet į egzaminą priima tik 10 studentų, kitą dieną tik 3. Suprantam, jog dėstytojai, irgi žmonės, taip pat pavargsta. Bet gal galėtų kaip nors sudaryti grafiką, kad mums nereiktų vaikščioti veltui ir gaišti laiką. Ir šiaip labai akivaizdžiai matosi, kurie dėstytojai nemėgsta mūsų, neakivaizdininkų. Viena netgi sakė: "Dieve, kaip aš nekenčiu tų neakivaizdininkų". Nepatinkame kažkodėl ir stacionaro studentams. Dažnas su-raukęs antakius burbteli: "Ak, tie neakivaizdininkai lenda visur, negali praeiti..." Kodėl dėstytojai taip mūsų vengia? Gal mano, jog norime "prasmukti", tik dėl

parašo čia atvažiuojame? Aš neneigiu, yra tokių studentų. Bet juk reiktų juos suprasti. Juk mažai laiko turime pasirengti sesijai. Darbas. Nesinori aplėisti mokinių. Negauname daug literatūros. Taigi ir rengtis ne visada yra laiko. Smagu, kad kai kurie dėstytojai supranta mus, palaiko ir, anot vieno dėstytojo, lenkia galvas prieš neakivaizdininkus...

Gal reiktų truputį pakoreguoti paskaitų grafiką. Sesijos pradžioje buvo tuščių "langų", o pabaigoje vos spėji suktis. Paskutinėmis sesijos dienomis buvo įdėta po vieną paskaitą. Gal kaip nors būtų pavykę sudėti tas paskaitas į vieną dieną? O dabar dėl vienos paskaitos reikėjo pasilikti. Be to, ir gyvenimas bendrabučiuose ne pigus. Nežinau, gal aš griežtai įvertinau kai kuriuos dėstytojus, bet jų įžeisti tikrai nenoriu..."

***

Na, o kaip sekėsi šios sesijos egzaminus laikyti Spec. pedagogikos fakulteto neakivaizdinio skyriaus studentams, "Pedagogą" painformavo šio skyriaus metodininkė Joana Kražauskienė. 12 studentų prieš Kalėdas apgynė diplominius darbus, 11 iš jų Naujuosius metus sutiko jau su socialinio pedagogo diplomais. Iš 178 studentų žiemos sesijoje nedalyvavo 16, iš jų 8 dėl ligos. Pašnekovė džiaugėsi, jog sesija vyko ramiai, be kokių nors nesusipratimų, incidentų. Sausio 27 d. į konsultaciją rinksis I kurso neakivaizdininkai.

Gestai girdinčiųjų ir sutrikusios klausos žmonių gyvenime

Doc. Vytautas GUDONIS

Tik ką iš spaudos išėjo Specialiosios pedagogikos katedros docento A. Ališausko su bendraautoriais parengtas "Lietuviškų gestų žodynelis". Sveikindamas kolegą, užbaigusį didelį darbą, norėčiau kiek plačiau pakalbėti apie šią negarsinę komunikacijos formą bei jos vietą tiek girdinčiųjų, tiek sutrikusios klausos žmonių gyvenime.

Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad gestų ir mimikos kalba - tai surdologų sferos klausimai, tačiau retai susimąstome apie šio fenomeno reikšmę girdinčiųjų gyvenime. Tiems, kurie ne tik klausosi, bet ir stebi pašnekovo judesius ir mimiką, atsiveria galimybė šifruoti slaptą mūsų gestų kalbą. Neretai mus išduoda mūsų pačių judesiai. Žiupsnelis istorijos.

Pirmasis gestais susidomėjo Čarlzas Darvinas. Jo darbas "Žmogaus ir gyvūnų pojūčių išraiška", parašytas 1872 metais, neprarado savo reikšmės ir dabar. Nuo to laiko įvairiais tyrimais išaiškinta daugiau kaip milijonas žmogaus kūno signalų. Mokslininkų nuomone, kiekvienas partneriui skirtas "laiškas" yra 7 proc. iš žodžių, 38 proc. iš intonacijos, kitus 55 proc.

Informacijos perteikia judesiai ir mimika. Manoma, kad dialogo turinys perduodamas žodžiais, o kontaktas nustatomas gestais. Moteriai visai nebūtina prisipažinti vyrui, kad jis jai patinka, užtenka žvilgsnio. Gestus gali įspėti net nematant žmogaus, iš balso. Mes retai susimąstome apie savo judesius. Pasakykite savo pašnekovui, kad jo gestai paneigia jo žodžius, ir jis sumiš.

Gestų kalbą suprantame intuityviai. Sakoma, kad moteris šia prasme nepralenkiama. Ji turi geras sąlygas "treniruotis" su vaikais. Pirmuosius porą gyvenimo metų mažyliai savo norus pasako tik gestais. Motina pasidaro nepaprastai pastabi, įpranta jautriai reaguoti ir suprasti signalų kalbą. Įvairiose šalyse tiriant iš prigimties aklaus žmones, kurie negalėjo mokytis gestų pamėgdžiodami, paaiškėjo, kad gestai yra įgimti ir įgyti. Daugelis jų priklauso nuo auklėjimo, aplinkos, papročių ir charakterio. Bet kuriame planetos kampelyje suprantamiausia bendravimo priemonė yra gestų kalba. Pagrindinės gestų ir mimikos

Nukelta | 11 p.

KALBA IR JAUNUOMENĖ:
SOCIOLINGVISTINIAI ASPEKTAI

Atkelta iš 8 p.

5. Mūsų Instituto studentai - būsimieji mokytojai - šiuos duomenis turėtų taip pat įsidėmėti. Mokinukai ir jų tėvai ne kartą kels užsienio kalbų mokymo ir mokymosi klausimus. Jauhas ir orus mokytojas gal pasinaudos čia teikiama skaiciais. Nemanau, kad pulsime mokytis kinų kalbos. Bet kai suvoki, kad šia kalba bendrauja nepaprastai daug žmonių, pradedi abejoti: o kodėl nepabandžius?! Neblogai būtų pramokus ispanų kalbos, tačiau... Nėra laiko, nėra konkrečios motyvacijos.

Pagyvensime - pamatysime, kur link ienas kreipsime.

Atsakomybė. Kokios asociacijos mums kyla perskaičius šį žodį? Turbūt nereikia būti dideliu pranašu (aiškiaregiu), kad nuspėtum, jog ši sąvoka nesukelia jokių malonių, teigiamų prisiminimų ar vaizdinių. Kodėl gi taip yra? Galbūt todėl, kad atsakomybė mums dažnai siejasi su kienu nors iš pašalies primesta valia, su prievolemis, kurias turime vykdyti, su darbais, už kurių atlikimą atsakome, nors tai ir nebuvo mūsų pasirinkimas. Bet ar tokia yra tikroji atsakingumo esmė? Gal pirmiausia pabandykime pakeisti savo požiūrį ir nuostata į atsakingumą, jo sampratą. Pastaruoju metu vis dažniau imama kalbėti ne apie tą išorinę atsakomybę, o apie vidinę, atsakomybę sau. Į atsakingumą imama žiūrėti kaip į bazinę, pagrindinę asmenybės savybę. Juk daugelis įvairiausių problemų (ekologinių, socialinių, ekonominių, politinių, psichologinių ir kt.) kyla dėl vienos iš svarbiausių asmenybės savybių - atsakingumo - stokos, dėl lengvabūdiško požiūrio į galimas sprendimų arba elgesio pasekmes.

Gyvenimas - tai daugybė pasirinkimo situacijų, tai nuolatinis problemų sprendimas. Vienas jų mes išsprendžiame lyg ir automatiškai, kitų sprendimo ieškome ilgai, kruopščiai tikriname visus galimus sprendimo variantus, ieškodami tomis sąlygomis tinkamiausio. Laisvėjant visuomenei, atsiskleidžia ir didesnės galimybės savarankiškam asmenybės pasirinkimui ir apsisprendimui, tačiau reikia, kad pasirinkta ir apsispręsta būtų atsakingai. O tam reikia, kad žmogus taip pažintų save ir aplinką bei susidariusią situaciją, kad galėtų tuo atveju nuspręsti geriausiai, o už sprendimo pasekmes atsakytų jis pats. Aišku, kalbėti apie asmenybės atsakomybę už savo pasirinkimą galima tik esant laisvo pasirinkimo ir

apsisprendimo galimybei. Tai svarbiausia atsakomybės egzistavimo sąlyga.

Atsakomybė turi būti nukreipta į ateitį, t.y. prieš pasirinkdami veikimo kryptį ir būdą, jau turime suvokti, kad patys ir atsakysime už to veikimo pasekmes. Okai imame kalbėti ar prisimename apie atsakomybę tik tada, kai įvyksta kokia nors tragedija, kai mus ištinka nesėkmė, tada atsakomybė tarsi susiejama su tam tikru kaltumo jausmu, kažkokia bausme ir pan.

Ir tik į ateitį nukreipta atsakomybė skatina žmogų giliau suprasti ir įvertinti situaciją, norėti pačiam išspręsti kilusias problemas, numatyti keletą elgesio pasirinkimo variantų, ieškoti

sugebėjimų reikia, kad jas išspręstume. Tai sugebėjimas užčiuopti pagrindines problemos įveikimo strategijas, pritaikyti planingą metodą, suskirstyti problemos sprendimą į nuosekliai įveikiamus etapus. Tai gerai išugdyta laiko nuovoka, mokėjimas optimaliai suderinti sugebėjimus. Tai sugebėjimas lanksčiai ir tinkamai naudoti nuolat besirungiančius gabumus - pakaitomis naudoti intuityvą ir analitinį mąstymą, įsigilinti ir atsitraukti, spręsti rimtai ir žaismingai, kūrybiškai ir kritiškai, ieškoti sudėtingumo ir siekti paprastumo. Ir visų pirma - tai supratimas, kaip kompensuoti kai kurių savo gabumų trūkumus ir kaip

visiškai pasitikėti, kad kiekvienu momentu jis pasiryžęs atsakyti už savo elgesį ir turi pakankamai jėgų įvykdyti prisiimtus pažadus ir pareigas) yra svarbūs asmenybės bruožai. Deja, jų ugdymui pas mus dar skiriama nepakankamai dėmesio. Gal "autoritetus" baugina negalėjimas prognozuoti laisvo žmogaus elgesio, nes laisvi veiksmai pasižymi savarankiškumu ir tvirtumu prieš išorinius dirgiklius. Žinome, kad toks žmogus nepasielgs blogai, bet, kaip tiksliai jis pasielgs, nežinome, nes laisvė nėra atsitiktinis pasirinkimas iš kelių jau paruoštų galimybių, bet naujų kelių kūrimas. Laisvas žmogus turi savo nuolatinę elgesio liniją. Toks žmogus aklaui nesilaikys moralės normų, ar net iš viso atsisakys kai kurių iš jų, jei jos pasidarytų neadekvacijos pasikeitusiai visuomeninei situacijai.

O gal ta laisvė ir su ja susijusi atsakomybė gąsdina žmogų, nes žmogus tiksliai nežino, kaip jis pasielgs tam tikroje situacijoje. Kaip teigia prancūzų filosofas J.P.Sartras, "sykį sviestas į pasaulį, jis (žmogus) yra atsakingas už viską, ką jis daro". Žmogus yra laisvas tapti tokiu asmeniu, kokiu jis pats pasirinks. Laisvė ne tik "uždeda" atsakomybę, bet ir tam tikra prasme gąsdina žmogų. Kartu laisvė suteikia džiaugsmo, nes žmogus jaučia, kad ateitis yra jo, kad jis savo laivo kapitonas, savo gyvenimo viršininkas. Ir jei žmogus nepasiekia savųjų užmojų, neįvykdo savo įsipareigojimų, jis, anot J.P.Sartro, negali kaltinti kitų, o tik save. Bet nedaugelis turi vidinės stiprybės drąsiai sutikti tokią tikrovę. Siekdami išvengti akistatos su savo atsakomybe, ima sau meluoti, net bando paneigti laisvę. Bet jei tavo gyvenimas yra tavo rankose, tai tu gali išaisyti ir savo klaidas. Bet ir vel galimybė laisvai pasirinkti

Nukelta į 12 p.

Atsakomybės sampratos labirintuose

Rasa KUZAVINYTĖ

optimalaus esamomis aplinkybėmis sprendimo, atsižvelgti į savo realias galimybes toje situacijoje ir t.t. Tik taip suvokiama atsakomybė skatina žmogų tobulėti, o ne ieškoti būdų, kaip tos atsakomybės išvengti ar ją sumažinti. Gal todėl dažnai nematome, kur reikalinga mūsų pagalba, pasiduodame minios efektui ar paprasčiausiai tampame pasyviais įvairių mūsų gyvenimo blogybių stebėtojais.

Norint apsispręsti ir pasirinkti atsakingai, reikia mokėti ir norėti spęsti problemas. Reikalingas problemų sprendimo sugebėjimas organizuoti ir valdyti problemų sprendimo veiklą. Tai įvairialypis sugebėjimas. Tai sugebėjimas suprasti, kokia yra skirtingų tipų problemų esmė ir kokių atitinkamų

pritaikyti savitus gabumus ne tik pasirenkant problemos įveikimo būdą, bet ir pačią problemą. O apsisprendimo, pasirinkimo, atsakomybės svarbą rodo tai, kad praktiškai nebuvo filosofinės srovės, visiškai nenagrinėjusios šitų problemų, o kai kurioms iš jų tai buvo bene pagrindinis, esminis svarstomas klausimas. Bet to maža, norint gyventi pagal tą savo apsisprendimą. Tam reikia valios. Kai žmogus ima naudotis savo valia, atsiranda noras dirbti ir gyventi dėl savęs ir dėl kitų. Tokiam žmogui pastumdėlio ir vykdytojo vaidmuo tampa svėtimas, kaip ir noras įtikti visiems. Jis nori gyventi atsakingai, rūpintis savimi ir kitais. Taigi savarankiškumas, sąžinė, valia, atsakingumas (kuris reiškia, kad tuo žmogumi galima

Gestai girdinčiųjų ir sutrikusios klausos žmonių gyvenime

Atkelta iš 9 p. apraiškos yra šypsena, suraukti antakiai. Galvos linktelėjimas beveik visur reiškia "taip" (net iš prigimties akli pritardami linkteli, kas rodo šį judesį esant įgimta). O "ne" lydi galvos sukinėjimas iš kairės į dešinę. Šį įprotį, matyt, įgyjame kūdikystėje. Stebėkite maitinamą kūdikį: pasisotinęs jis nusigręžia nuo krūties ar šaukšto.

Kitas universalus gestas - gūžčiojimas pečiais. Jis reiškia "nežinau", "nesuprantu". Nereikėtų gestų aiškintis be jų ryšio su kita informacija. Jeigu kas nors kasosi pakaušį, gal jam tiesiog niežti, gal apniko abejonės, neryžtingumas, o gal jis stengiasi ką nors prisiminti ar susigėdo savo melo. Iš tiesų, ką reiškia tas judesys? Čia judesį padės suprasti kontekstas. Judesių kalba turi savo dėsnius. Bet koks gestas yra kaip žodis, o žodis gali turėti kelias prasmes. Taigi gesto, išskyrus kai kurias išimtis, negalima atskirti nuo viso elgesio.

Jūs norėtumėte suprasti pašnekovo mintis ir jausmus. Naudokitės intuicija. Ji padės suvokti gestų kalbą ir sugretinti su žodžių turiniu. Sakykite, prieš jus sėdi žmogus, kurio visa išvaizda rodo dideles abejones: veidas pridengtas ranka, smiluis remiasi į skruostą link smilkinio, didysis pirštas ant lūpų, nykštys laiko smakrą. Kas dar? Galva nuleista, kojos sukryžiuotos. Poza negatyvi: "Man nepatinka, ką jūs kalbat, aš su jumis nesutinku". Paklauskite, ką jis apie tai galvoja. Jeigu

atsakys, kad nieko gero, tai patvirtins jo pozos prasmę. Bet jeigu jis pareikš, kad tai, ką kalbate, tiesiog nuostabu, būkit atsargūs: jūsų pašnekovas meluoja, nes poza paneigia jo žodžius. Apie gestų ir žodinės kalbos prieštaravimus rašė Zigmundas Froidas. Jo pacientas prieš vestuves nuolat kartojo, koks jis laimingas, o tuo metu vis nusimaudavo ir vėl užsimaudavo nuotakos dovanotą žiedą. Daktaras nenustebo, kai netrukus "laimingojo" vedybos iširo...

Taigi teisūs psichologai teigdami, jog daug informacijos apie žmogų gauname iš negarsinio bendravimo: veido išraiškos, gestų, elgesio manierų. Regimasis bendravimas gana intymus ir sudėtingas. Kiekvienas susidarome kito žmogaus pažinimo stiliu. Bendraujant su neregiju situacija keičiasi. Pirma, jis nemato jūsų akių išraiškos, gestų mimikos. Antra, nukencia ir regintysis pašnekovas. Neregio veidas ne toks išraiškingas, akis neretai slepia tamsūs akiniai. Santūresni ir kūno judesiai. Šį santūrumą, psichologų nuomone, skatina ir psichinės gynybos mechanizmai: neparodyti viešai savo būsenų ir išgyvenimų, nes nežinia, kas jas stebi. Susidaro neregio paslaptinumo įspūdis. Vadinasi, bendraujant su neregiju, šie tiek "nematąs" tampa ir regintysis pašnekovas.

Kas išmano gestų ir mimikos kalbą, visada mato jų ryšį su žodžiais ir žino: kuo aukštesnė žmogaus socialinė padėtis, tuo turtingesnis žodynas. Kuo žmogus populiarsnis ir stipresnis, tuo santūresni jo gestai. Ar čia gali būti

prieštaravimų? Taip, kai kada ir tam tikromis aplinkybėmis. Bet su protingais politikais yra kitaip. Tobulai valdydami savo kūną, jie naudoja "informaciją", kuri atrodo tikra ir nuoširdi. Šį bruožą dažnai painiojame su žavumu. Mokėjimas vartoti gestus dar būdingesnis televizijos diktoriaus, advokato, aktoriams. Kiekvienas jų judesys apgalvotas ir turi suteikti kalbai reikalingą solidumą, reikšmingumą. Tai tikri profesionalai. Žinoma, juos sunkiau sugauti meluojant. Taip mano bulgarų mokslininkai.

O dabar grįžkime prie naujojo "Lietuviškų gestų žodynelio". Vienas mano pažįstamas, pamatęs šią knygelę, nusistebėjo: kodėl lietuviškų? Teko paaiškinti, kad gestų kalba, kaip ir garsinė kalba, kiekvienoje tautoje skirtinga, ir yra ne taip jau daug keliųoms kalboms bendrų gestų. Neretai tas pats gestas skirtinguose kraštuose kartais turi skirtingą prasmę. Pavyzdžiui, Prancūzijoje apskritimas iš nykščio ir smiliaus reiškia "nulis", Japonijoje - "pinigai". Viduržemio jūros šalyse - "homoseksualistas", o JAV ir Anglijoje - "gerai". Tačiau mano pašnekovui tokio paaiškinimo ne užteko ir jis toliau rėmė mane prie sienos klausimais. Vienas iš jų: kodėl negalima sukurti tarptautinės gestų kalbos, tai būtų taip patogu. Teko nemandagiai atsakyti klausimui klausimą: o ar mes, girdintieji, turime tarptautinę kalbą? Tiesa, bandymų buvo. Savo laiku daktaras Zamenhofas sukūrė tarptautinę esperanto kalbą, tačiau ji populiarumo taip ir neįgijo. Sukurti tarptautinę gestų kalbą - daugelio surdologų svajonė, tačiau pirmiausia reikia sunorminti lietuviškus gestus.

Žodynyje pateikti 664 gestai, suskirstyti į 22 temas. Suprantama, tai tik pagrindiniai gestai, tačiau šios apimties pakanka elementariam bendravimui. Daugelis sąvokų gestų neturi. Tai didelė dalis tikrinių daiktavardžių (pavardės, vardai ir pan.). Tokioms sąvokoms išreikšti naudojama daktilinė (pirštų) abėcėlė, kur įvairios rankų pirštų kombinacijos reikšia atskiras raides. Mokantis tokios abėcėlės galima šia negarsine kalbos forma perteikti bet kokią sąvoką. Autoriai žodynyje pateikia ir šią abėcėlę. Taigi žodyną sudaro 664 n u o t r a u k o s , atspindinčios įvairius gestus, bei 32 - daktilinę abėcėlę.

Šio žodynelio išleidimas - rimtas indėlis į lietuviškų gestų norminimo darbą. Tikimės, kad šis žodynelis padės 30 000 sutrikusios klausos ir 5000 negirdinčių Lietuvos gyventojų. Galbūt šis darbas padės 20 proc. sutrikusios klausos asmenų, kurie šiuo metu nesupranta surdovertimo per televiziją.

Darbo autoriai tikisi, kad šis žodynelis bus naudingas surdopedagogams, gestų kalbos vertėjams, tėvams, visiems darbuotojams, savo veikloje susiduriantiems su sutrikusios klausos asmenimis.

INFORMACIJA

Šiuos dingusius studentų dokumentus laikyti negaliojančiais:

Nijolės Večerskytės, Pedagogikos fakulteto IV kurso 5 gr. studentės, stud. liudijimo Nr. 92275; Jurgitos Giržadaitės, Pedagogikos fakulteto I kurso 5 gr. studentės, stud. liudijimo Nr. 95306.

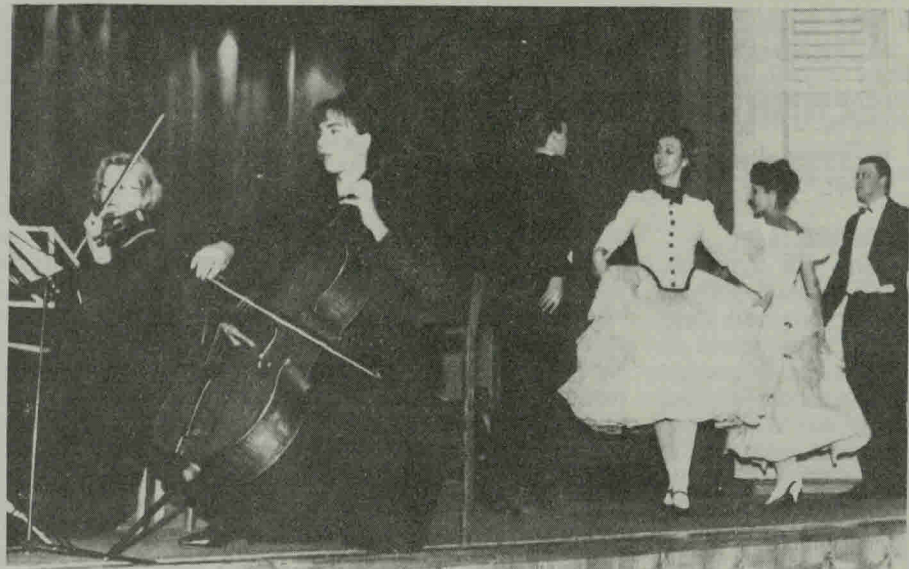

Fotoinformacija

Priešpat Naujuosius metus Instituto aktų salėje įvyko pirmasis naujai susikūrusio istorinio šokio ir muzikos ansamblio koncertas. Naujajam kolektyvui vadovauja I.Kudlinovaitė E.Verpetinskas. Pirmajame koncerte dalyvavo ir kartu su muzikantais griežė Vokietijos ambasadorius Lietuvoje p.R.Krausas.

Algirdo Musneckio nuotraukoje: koncerto akimirka.

***

Praėjusių metų pabaigoje baigėsi tradicinės Instituto "Kalėdų taurės" vyrų krepšinio turnyras. Jo finale susitiko "Dozė" ir "Royal 96". Šias rungtynes nesunkiai laimėjo "Dozė" - 82:61 (39:18). Ji ir iškovojo 1995 m. "Kalėdų taurę".

Algirdo Musneckio nuotraukoje: abi finale rungtyniavusios komandos po apdovanojimo.

Atsakomybės sampratos labirintuose

Atkelta iš 10 p.

tiesiogiai susijusi su asmens atsakomybe už savo pasirinkimo rezultatus. Tą rodo ir amerikiečio B.Veiner'io bei kitų mokslininkų tyrimai. Buvo tvirtas požiūris į žmones, patyrusius nesėkmę dėl sugebėjimų ir dėl pastangų stokos. Pvz.: studentų buvo paprašyta įvertinti, pasakyti savo nuomonę apie kitus jų

kolegas, kurie patyrė nesėkmę egzamine. Vieni jų buvo apibūdinti, kaip turintys pakankamai sugebėjimų tam, kad išlaikytų egzaminą, bet jie neparodė reikiamų pastangų ir patyrė nesėkmę. Kiti buvo apibūdinti kaip labai besistengiantys, bet dėl žemo savo sugebėjimų lygio egzamino neišlaikė. Gauti rezultatai -

vienareikšmiški: asmenys, patyrę nesėkmę dėl pastangų stokos, vertinami daug neigiamiau negu asmenys, patyrę nesėkmę dėl sugebėjimų stokos. Kyla klausimas, kodėl taip yra. Atsakymą randame, pasekę atsakinėjusių mąstymo eiga.

Išvada aiški: jei priežastys yra kontroliuojamos (t.y. jei žmogus turėjo pasirinkimo galimybę), tai jis yra atsakingas už savo

elgesio pasekmes. Dėl šios priežasties net ir tos pačios pasekmės susilaukia nevienodo vertinimo. Pvz., širdies ligos dėl rūkymo, netinkamo gyvenimo būdo ir širdies ligos, kilusios dėl žmogaus nekontroliuojamų priežasčių. Taigi atsakomybė yra glaudžiai susijusi su tikslų samprata, laisve ir laisva valia.

***

PEDAGOGAS

Redaktorius Z.RIPINSKIS

Redakcijos adresas: P. Višinskio 25, Šiauliai.
Tel.: 438885, faks. 435459

Spausdino "Titnago" spaustuvė, Vasario 16-osios g. 54, Šiauliai. Tiražas 300 egz. Užsak. Nr 200 SL 575.